

ДО

КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД НА
РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ПРАВНО МНЕНИЕ

от гл. ас. д-р Анастас Пунев,
Юридически факултет на СУ „Св.
Климент Охридски“

по конституционно дело № 5/2026 г.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

В отговор на предоставената ми покана да изложа мнение по к. д. № 5/2026 г. представям своето становище по поставения въпрос.

Смятам правилото на чл. 280, ал. 3 ГПК за конституционносъобразно, поради което отправеното искане следва да бъде отхвърлено.

Преди всичко, както се признава и в самото искане, касационното производство не е уредено като задължителен етап от процеса и липсата на достъп до касационно обжалване сама по себе си не може да послужи като аргумент за противоконституционност на нито една разпоредба, с която то се ограничава за определен вид дела. Това виждане е потвърдено от Конституционния съд последно в Решение № 15 от 06.11.2018 г. по к. д. № 10/2018 г., в чиито мотиви КС заявява недвусмислено, че „инстанционността е прерогатив на устройственото и процесуалното законодателство“, както и че „достъпът до касационната фаза не е абсолютен и може да бъде преценяван от върховната съдебна инстанция **въз основа на законово установени критерии за подбор на касационните жалби**“. Тези мотиви на КС стъпват на трайната практика формирана в по-ранните Решение № 27 от 15.10.1998 г. по к. д. № 20/1998 г., както и Решение № 4 от 16.06.2009 г. по к. д. № 4/2009 г. В първото от тях Конституционният съд отбелязва широката свобода на преценка на законодателя, тъй като решението дали да съществува достъп до касационна инстанция е поставено „в зависимост от различни ценности, които законодателно трябва да бъдат защитени“. Ето защо искането за обявяване на противоконституционност на чл. 280, ал. 3 ГПК стъпва изначално на логическата грешка, че критериите за достъп до касационна инстанция трябва да се преценяват съгласно общите стандарти за достъп до правосъдие приложими за съдебното производство въобще, макар самото наличие на достъп до касационната инстанция да представлява дискреционен въпрос от компетентността на законодателя.

В действителност, обстоятелството, че КС вече е приел по силата на Решение № 15 от об.11.2018 г. по к. д. № 10/2018 г., че разпоредбата на чл. 280, ал. 2, предл. трето ГПК не противоречи на Конституцията е самостоятелен аргумент за отхвърляне на искането за обявяване на противоконституционност. Причината е, че разпоредбата на чл. 280, ал. 2, предл. трето ГПК предвижда не само селективност на касационното обжалване и съответно ограничаване на правото на защита по смисъла на чл. 122 КРБ, но тази селективност би могла да бъде атакувана в много по-голяма степен със същите съображения като повдигнатите в искането по настоящото дело предвид бланкетността на понятието „очевидна неправилност“, налагащо неговото доразвиване в съдебната практика. След като КС е имал повод да постанови, че кумулативният ефект от бланкетността на очевидната неправилност и селективността на касационната инстанция не нарушава действащата Конституция, още по-малко това би важало относно имуществените прагове на чл. 280, ал. 3 ГПК, чиято обективност отговаря в по-голяма степен на изискванията, при които може да се въведат „законово установените критерии“ за ограничаване на достъпа до касационната инстанция по смисъла на цитираното решение на КС.

В искането също така се черпят аргументи от Решение № 16 от 16.06.1998 г. по к. д. № 7/1998 г., които, освен че касаят разпоредби на НПК и поради това не могат да бъдат ползвани по аналогия при тълкуването на релевантните разпоредби от ГПК, стъпват на разбирането, че достъпът до касационната инстанция трябва да бъде предпочетен пред липсата на достъп и допускането на противното създавало риск от противоконституционност. Дори да приемем, че подобен принцип съществува (макар в контекста на ГПК да липсва нормативна опора), в искането не са посочени данни, от които да се направи извод, че чл. 280, ал. 3 ГПК възпрепятства достъпа до касационно обжалване на значима част от съществуващите дела. Нещо повече – дори въпросното Решение № 16 от 16.06.1998 г. по к. д. № 7/1998 г., за чието „пряко приложение“ към настоящия случай се апелира, е цитирано извън контекст, защото крайният резултат от отправеното искане е, че КС отхвърля искането за противоконституционност на разпоредбата на чл. 349, ал. 2-3 НПК, включително потвърждавайки, че неравенството между осъдените за еднакви престъпления (тогава когато те се озоват в различно положение от гледище на възможността само някои от тях да обжалват присъдата пред касационната инстанция) е допустимо, защото това неравенство се явява резултат от индивидуализацията на наказанието, която изключва еднаквост на фактическите и правните условия.

Позоваването на Решение № 4 от 16.06.2009 г. по к. д. № 4/2009 г. също е неотнормимо, тъй като в мотивите на това решение не е изказано никакво по-общо съображение относно ограничаването на допустимостта на касационното обжалване, дори напротив – преповтаря се виждането, че достъпът до касационната инстанция не е гарантиран по Конституция, а частичната отмяна на разпоредбата на чл. 280, ал. 1 ГПК се дължи единствено на несвързаното обстоятелство, че въпросът от значение за изхода по конкретно дело може да няма принципно значение за правото, но въпреки това да бъде

съществен за съответното дело. Нещо повече – към момента на постановяване на това решение в сила беше разпоредбата на чл. 280, ал. 2 ГПК, според която не подлежах на касационно обжалване решенията по дела с обжалваем интерес до 1000 лв. Независимо че този имуществен праг беше дори по-оспорим, доколкото критерият не беше дори цена на иска, а по-субективният фактор обжалваем интерес (тъй като от страната зависи дали и в каква част ще обжалва въззивното решение), той никога не е бил предмет на оспорване пред КС, а в мотивите на КС по Решение № 4 от 16.06.2009 г. по к. д. № 4/2009 г. няма развити съображения относно евентуална противоконституционност на така заложените имуществени прагове.

На следващо място, в искането правилно се посочва, че ограниченията на чл. 280, ал. 3 ГПК са необходими и легитимни предвид необходимостта от постигане на правосъдие в разумни срокове и подобряване на надзорната функция на върховния съд, като се оспорва единствено тяхната пропорционалност. Предложената преценка за пропорционалност обаче не разкрива пълната картина и не може да бъде ползвана за решаване на спорния въпрос.

Преди всичко, въпросът за „разтоварването“ на върховната съдебна инстанция от определени видове дела често потъва в злободневната дискусия за това колко активен или не е даден съд и дали едни или други магистрати вършат достатъчно работа или не. Ако обаче разсъждаваме по въпроса през призмата на конституционните разпоредби, ограничаването на достъпа до касационната инстанция не просто не е противоконституционно, а е единственият начин за осъществяване на конституционно закрепените правомощия на върховната инстанция, уредени в чл. 124 КРБ. Ето защо, независимо от възможните критики в посока предметния обхват на производствата, неподлежащи на касационно обжалване, от конституционна гледна точка е не просто търпимо, а препоръчително да съществуват ограничения на касационното обжалване. Доказателство за горното е най-малкото рязко повишената тълкувателна дейност на ВКС от 2008 г. насам, която – въпреки обосноващите критики към част от нея – е пряко свързана с ограничения достъп до касационно обжалване по действащия ГПК и именно чрез нея се реализират целите на чл. 124 КРБ.

По тази причина не може да се възприеме предложеният „тест“ в искането на Висшия адвокатски съвет, тъй като неговата изходна точка е, че „огромният брой дела“ остават без една инстанция, без изобщо да се съобрази, че липсата на тези ограничения би затлачило реализацията на конституционните правомощия на върховната съдебна инстанция и така би навредило на правосъдието изобщо. Всъщност от гледна точка на принципа на пропорционалност много по-сериозни аргументи може да се открият в полза на ограничаването на касационното обжалване, защото няма нищо пропорционално в това производство с нисък материален интерес да отнемат непропорционално дълго време за решаване, какъвто би бил случаят със задължителната или лесно достъпната касация. Този

въпрос има и обществени измерения. Само за пример – колкото по-дълго кредитиращите институции трябва да очакват влизането в сила на съдебното решение и пристъпването към изпълнение спрямо некоректните си длъжници, толкова повече страдат коректните длъжници, защото това забавяне се отразява на цената на кредита. Именно тези съображения послужиха като ключов мотив за възприемането на актуалния модел на касационно обжалване, като неговата обществена търпимост и приемливост в частта относно сроковете за разглеждане и решаване на делата е видима за всеки юрист, който е практикувал и при условията на ГПК /отм./, когато касационната инстанция е била редовна.

Дори и да се приеме критикуваният от мен тест за пропорционалност, то посочените примери в искането са неотнормирани и не установяват противоконституционност на текста на чл. 280, ал. 3 ГПК. От тях не може да се разбере каква част от общия брой дела са изключени от касационно обжалване, но по-важното е, че не се извършва никаква преценка за пропорционалност, защото не става ясно дали наистина ограничаването на достъпа до касация накърнява нечий права повече, отколкото биха били накърнени правата на всички заинтересовани страни и обществото като цяло от един свръхнатоварен и бавен върховен съд. Налице е и известна спекулация, която компрометира анализа – например се твърди, че трудовите дела в огромния си брой остават извън обхвата на ВКС единствено въз основа на данни за средната работна заплата, макар че е напълно възможно трудовите спорове, озоваващи се в съда, да касаят преобладаващо страни, чието трудово възнаграждение е по-високо от сегашните имуществени прагове за достъп до касационната инстанция.

В искането също така се посочва, че определени уязвими групи лица са лишени от правото на касационно обжалване, но същото важи и за насрещните страни по спора, така че не се касае за дискриминация. Тъкмо обратното – за един потребител или работник има много по-съществен и дори асиметричен интерес от това евентуално решение на въззивния съд в негова полза да влезе в сила и да бъде изпълнено по-скоро, отколкото при по-улеснен достъп до касационната инстанция. Същевременно, ако въпросните уязвими групи разполагаха с достъп до касационно обжалване при неблагоприятен развой на спора пред въззивната инстанция, това нямаше да постигне никаква допълнителна конституционно значима цел, а би имало и потенциални негативни последици – натрупване на още съдебни разноски, както и по-бавно разрешаване на спора, което включително би се отразило на размера на и без това високите мораторни лихви.

Самите прагове в актуалния си вид са въведени през 2010 г., като оттогава насам е общоизвестно повишаването на инфлацията в страната. В този смисъл позоваването в искането на цената от 1000 лв. в предходната редакция на чл. 280, ал. 2 ГПК като имуществено ограничение, което е допустимо, за разлика от действащото, е противоречие, доколкото сумата от 1000 лв. към момента има сходна реална стойност като съществуващия праг за граждански дела.

Аргументите, свързани с неравното третиране на определени дела съгласно цената на иска, също не влекат противоконституционност. Цената на иска в крайна сметка зависи в огромна степен от ищеца. Той не просто е изначално наясно с цената (доколкото тя е реквизит на исковата молба), но и може да повлияе на нея както първоначално (ако прецени да предяви иск в по-голям размер), така и впоследствие, по пътя на изменението на иск чрез увеличаване на размера по реда на чл. 214, ал. 1 ГПК. Ето защо особено недоумение буди недоволството в отправеното искане към третирането на частичния иск при сега действащата редакция на чл. 280, ал. 3 ГПК. Действително, възможна е ситуация, при която делото да се разгледа на две инстанции, но силата на пресъдено нещо да обхване основанието на частичния иск и да прегради пътя към защита в последващ процес. Това обаче не е конституционно оспоримо, не само защото делото е решено на две инстанции, но и защото ищецът е взел напълно съзнателното решение да заведе частичен иск под обективния праг за касационно обжалване.

Липсата на касационна инстанция по делата, изброени в чл. 280, ал. 3 ГПК, също така не води до по-ограничена защита на страните по тях с оглед на цялостната система от средства за атакуване на порочни съдебни решения. В искането се посочва, че има дела, по които ВКС никога няма да се произнесе с решение, но макар това да е вярно, то не е конституционно оспоримо, защото такова твърдение имплицира, че въззивният съд е по-ниско квалифициран или по-склонен да допуска грешки, за което не са налице доказателства. Фактът, че е възможно ВКС да не допусне определени дела до касационно обжалване и впоследствие да се стигне до образуване на тълкувателно дело, също не ограничава правата на страните, защото тълкувателни дела могат да се образуват не само на основание чл. 292 ГПК (след допускане на касационно обжалване), но и на основание чл. 125 ЗСВ, като всеки съдия може да сигнализира ВКС за натрупана противоречива практика. Същевременно, възможността за отмяна на влезлите в сила решения по чл. 303 ГПК важи и за решенията по дела, неподлежащи на касационно обжалване съгласно чл. 280, ал. 3 ГПК. Същото важи и за възможността съдът да отправи преюдициално запитване до СЕС (чл. 629, ал. 1 ГПК), а след промяната на Конституцията и въвеждането на новия чл. 150, ал. 2 КРБ всеки съдия може също така да сезира КС с искане за обявяване на противоконституционност на разпоредби от значение за изхода на делото.

Практиката на ЕСПЧ също налага извода, че имуществените прагове за достъп до касационна инстанция не застрашават правата на страните. В редица дела – например *Levages v. France* или *Canbaz v. Turkey* съдът приема изрично, че правото по чл. 6 ЕКПЧ не е накърнено, когато съществува уредба, която ограничава касационната инстанция въз основа на материален интерес. Тъкмо обратното – в първото дело съдът приема, че касационният съд има „специална природа“, която оправдава по-формалния характер на производството пред него, докато във второто се занимава специално с въпроса за имуществените прагове и потвърждава, че те преследват легитимна цел – избягване на натрупване от малозначителни дела.

Още по-директно приложимо към настоящия случай е решението по делото *Zubac v. Croatia* от 05.04.2018 г., с което ЕСПЧ отхвърля жалбата с мотиви, че праг от 13 000 евро (към 2010 г.) не накърнява правото на защита, включително по причина, че държавите разполагат с широка свобода на преценка именно тогава, когато това е необходимо за да се гарантира, че върховната съдебна инстанция ще преследва своите легитимни цели да развива правото и да осъществява надзорни функции. Във въпросното решение се прокарва ясна връзка между свободата на преценката на законодателя при определяне на имуществените прагове за достъп до касация и осъществяването на целите присъщи на един върховен съд. То е важно за българския контекст и по една друга причина – съдът взема предвид възможността за увеличаване на размера на иска, съществуваща съгласно хърватския процесуален закон, и приема, че жалбоподателят не може да се позовава на нарушение на ЕКПЧ, след като е пропуснал да се възползва от тази възможност.

Не на последно място, макар че атакуваната разпоредба трябва да се гледа обективно, контекстът, в който въпросът се поставя¹, също има значение. Ситуационният характер на сезирането от страна на Висшия адвокатски съвет потвърждава, че се касае за разпоредба, която никога не е бил предмет на сериозна критика, за разлика от „селективния“ етап на касационното обжалване, където публичните дискусии и натрупаното недоволство² доведоха до изменение на закона и създаването на сегашната редакция на чл. 280, ал. 2 ГПК. Нещо повече – конкретното дело, послужило за отправяне на искането, демонстрира, че е напълно възможно достъпът до касационно обжалване да бъде ограничен не заради противоконституционен текст на закона, а заради погрешно тълкуване от страна на съда на свързаната разпоредба на чл. 68 ГПК, в случаите когато цената на иска бъде определена грешно – най-често като сбор от няколко искове, всеки от тях под праговете на чл. 280, ал. 3 ГПК, вместо като един общ иск над тези прагове, както е редно. Тези грешки обаче не могат да обосноват противоконституционност, а трябва да бъдат преодолени от съдебната практика чрез налагане на коректно тълкуване на комплекса от релевантни правни норми.

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С оглед на всичко гореизложено смятам, че разпоредбата на чл. 280, ал. 3 ГПК не противоречи на Конституцията.

С уважение,

**Anastas
Punev**

Digitally signed by Anastas Punev
DN: C=BG, O=Sofia University,
CN=Anastas Punev,
E=punev@uni-sofia.bg
Reason: your signing reason here
Location: Sofia
Date: 2026.04.08 22:01:30+03'00'
Foxit PDF Reader Version: 11.0.0

¹ Вж. повече подробности на <https://defakto.bg/2026/03/10/etichni-vaproshi-okolo-poslednoto-sezirane-na-ks-ot-stariya-vadvs-za-t-nar-chastichni-iskove-po-gpk/>

² Опитал съм се да изразя част от това недоволство в статията си „Наръчник на заблудите за касационното обжалване“, достъпна на адрес <https://gramada.org/наръчник-на-заблудите-за-касационното/>